

Question Bank

B .A. (Part III), (Semester VI), (CBCS Pattern)

SANSKRIT (DSE), (Paper - XV)

भामिनीविलास

Sub. Code - 75809

प्रश्न-१ योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पुन्हा लिहा. (५)

१) 'प्रास्ताविक- विलासः' यालाच ----- असेही म्हटले जाते.

अ) शृंगार-विलासः ब) करुण-विलासः क) शान्त-विलासः ड) अन्योक्ति-
विलासः

२) 'दानसुन्दरः' जे विशेषण ----- साठी प्रयुक्त केले जाते.

अ) गजेन्द्रः ब) अरविन्दः क) भ्रमरः ड)
सज्जनः

३) कलभान्योक्तिमधील 'कलभ' हे ----- व्यक्तीचे प्रतीक आहे.

अ) सज्जनः ब) शूरः क) विद्वानः
ड) क्षुद्रः

४) 'भामिनी -विलासः' हा ग्रंथ -----या प्रकारामध्ये मोडतो.

अ) मुक्तकः ब) युग्मकः क) सदन्तिकः ड)
कलापकः

५) ----- ला 'मरालकुलनायकः' असे म्हटले जाते.

अ) सिंहः ब) कलभः क) राजहंसः ड) भ्रमरः

६) अमरकोशानुसार 'भामिनी' या शब्दाचा अर्थ -----आहे.

अ) अनुरक्त ब) कोपना क) विलासिनी ड) मनोरमा

७) अत्यंतसरसहृदयः हे विशेषण -----साठी योजिले आहे.

अ) हिमालयः ब) कूपः क) सरः ड)
मधुकरः

८) 'भामिनीविलासः' ग्रंथाचा लेखक -----आहे.

अ)पं.जगन्नाथः ब) आनंदवर्धनः क) विश्वनाथः ड) मम्मटः

९) पृथिव्यान्योक्तीमधील पृथ्वी हे-----चे प्रतीक आहे.

अ) सज्जनः ब) विद्वत्जनः क) अविवेकीजनः ड)
क्षुद्रजनः

१०) पाटीर ! तव पटीयान् कः परिपाटीमिमामुरीकर्तुम् ।' ही अन्योक्ती ----- ला उद्देशून
आहे.

ड) पलिकडे पोहोचवणारा

१. स्वच्छन्दं दलदरविन्द ! ते मरन्दं
विन्दन्तो विदधतु गुञ्जितम् मिलिन्दाः ।
आमोदानथ हरिदन्तराणि नेतुं
नवान्यो जगति समीरणात् प्रवीणः ॥
२. मूलं स्थूलमतीव बन्धनदृढं शाखाः शतम्मांसला
वासो दुर्गमहीधरे तरुपते ! कुत्रास्ति भीतिस्तव ?
एकः किन्तु मनागयञ्जनयति स्वान्ते ममाधिज्वरं
ज्वालालीवलयीभवन्नकरुणो दावानलो घस्मरः ॥
३. इयत्यां सम्पत्तावपि च सलिलानान्त्वमधुना
न तृष्णामार्तानां हरसि यदि कासार ! सहसा।
निदाघे चण्डांशौ किरति परितोऽङ्गारनिकरम्
कृशीभूतः केषामहह !! परिहर्ताऽसि खलु ताम् ॥
४. आरामाधिपतिर्विवेकविकलो नूनं रसा नीरसा
वात्याभिः परुषीकृता दश दिशश्चण्डातपो दुःसहः ।
एवन्धन्वनि चम्पकस्य सकले संहारहेतावपि
त्वं सिञ्चन्नमृतेन तोयद ! कुतोऽप्याविष्कृतो वेधसा ॥
५. अयि दलदरविन्द ! स्यन्दमानम्मरन्दं
तव किमपि लिहन्तो मञ्जु गुञ्जन्तु भृङ्गाः ।
दिशि दिशि निरपेक्षस्तावकीनं विवृण्वन्
परिमलमयमन्यो बान्धवो गन्धवाहः ॥
६. दिगन्ते श्रूयन्ते मदमलिनगण्डाः करटिनः
करिण्यः कारुण्यास्पदमसमशीलाः खलु मगाः।
इदानीं लोकेऽस्मिन्ननुपमशिखानाम्पुनरयं
नखानाम्पाण्डित्यम्प्रकटयतु कस्मिन् मृगपतिः ॥
७. दधानः प्रेमाणन्तरुषु समभावेन विपुलं
न मालाकारोऽसावकृत करुणां बालबकुले ।
अयन्तु द्रागुद्यत्कुसुमनिकराणाम्परिमलै-
र्दिगन्तानातेने मधुपकुलझङ्कारभरितान् ॥
८. न यत्र स्थेमानन्दधुरतिभयभ्रान्तनयना
गलद्दानोद्रेकभ्रमदलिकदम्बाः करटिनः ।
लुठन्मुक्ताभारे भवति परलोकङ्गतवतो
हरेरद्य द्वारे शिव शिव ! शिवानाङ्कलकलः ॥
९. कमलिनि ! मलिनीकरोषि चेतः

- किमिति बकैरवहेलिताऽनभिज्ञैः ।
 परिणतमकरन्दमार्मिकास्ते
 जगति भवन्तु चिरायुषो मिलिन्दाः ॥
१०. सौरभ्यम्भुवनत्रयेऽपि विदितं शैत्यन्नु लोकोत्तरं
 कीर्तिः किञ्च दिग्गङ्गनाङ्गणगता किन्त्वेतदेकं शृणु ।
 सर्वानेव गुणानियन्निगिरति श्रीखण्ड ! ते सुन्दरा-
 नुज्झन्ती खलु कोटरेषु गरलज्वालान्द्विजिह्वावली ॥
११. समुत्पत्तिः स्वच्छे सरसि हरिहस्ते निवसतिः
 निवासः पद्मायाः सुरहृदयहारी परिमलः ।
 गुणैरेतैरन्यैरपि च ललितस्याम्बुज ! तव
 द्विजोत्तंसे हंसे यदि रतिरतीवोन्नतिरियम् ॥
१२. भुक्ता मृणालपटली भवता निपीता-
 न्यम्बूनि यत्र नलिनानि निषेवितानि ।
 रे राजहंस ! वद तस्य सरोवरस्य
 कृत्येन केन भवितासि कृतोपकारः ॥
१३. याते मय्यचिरान्निदाघमिहिरज्वालाशतैः शुष्कतां
 गन्ता कम्प्रति पान्थसन्ततिरसौ सन्तापमालाकुला ?
 एवं यस्य निरन्तराधिपतलैर्नित्यं वपुः क्षीयते
 धन्यञ्जीवनमस्य मार्गसरसो धिग् वारिधीनाञ्जनुः ॥
१४. पुरा सरसि मानसे विकचसारसालिस्खलत्-
 परागसुरभीकृते पयसि यस्य वीतं वयः ।
 स पल्लवजलेऽधुना मिलदनेकभेकाकुले
 मरालकुलनायकः कथय रे ! कथं वर्तताम् ॥
१५. ग्रीष्मे भीष्मतरैः करैर्दिनकृता दग्धोऽपि यश्चातक-
 स्त्वान्ध्यायन् घन ! वासरान् कथमपि द्राघीयसो नीतवान् ।
 दैवाल्लोचनगोचरेण भवता तस्मिन्निदानीं यदि
 स्वीचक्रे करकानिपातनकृपा तत् कम्प्रति ब्रूमहे ? ॥

प्रश्न-३ मोठे प्रश्न

(१०)

- १) पं. जगन्नाथ यांचे जीवनचरित्र, काळ, ग्रंथसंपत्ती यावर निबंध लिहा.
- २) प्रास्ताविकविलासाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ३) प्रास्ताविकविलासातील विचार स्पष्ट करा.
- ४) प्रास्ताविक विलासातील विषयांवर सविस्तर विवेचन करा.
- ५) अन्योक्ती म्हणजे काय? हे सांगून प्रास्ताविकविलासातील महत्वाच्या अन्योक्तींवर चर्चा करा.

- ६) 'भामिनीविलासः' ग्रंथातील जीवनमूल्यांची उपयुक्तता स्पष्ट करा.
- ७) प्रास्ताविकविलासातील कथन केलेल्या मानवीमूल्यांवर सविस्तर निबंध लिहा.
- ८) प्रास्ताविकविलासातील अन्योक्तीतून होणारा बोध स्पष्ट करा.
- ९) पं. जगन्नाथांच्या ग्रंथसंपत्तीवर सविस्तर निबंध लिहा.
- १०) 'भामिनी विलास एक स्फुटकाव्य /मुक्तक काव्य आहे.' हे वाक्य स्पष्ट करा.

प्रश्न-४ विवेचक परिच्छेद

(१५)

१) पं. जगन्नाथ यांची भाषाशैली	१३) भ्रमरान्योक्ती
२) पं. जगन्नाथ यांची ग्रंथसंपदा	१४) गजान्योक्ती
३) प्रास्ताविकविलासातील विषय	१५) चंदनान्योक्ती
४) भामिनीविलास शीर्षकाची सार्थकता	१६) मेघान्योक्ती
५) प्रास्ताविकविलासातील मानवीमूल्ये	१७) कूपान्योक्ती
६) प्रास्ताविकविलासातील जीवनमूल्य	१८) मालाकारान्योक्ती
७) प्रास्ताविकविलासातील अन्योक्तींची उपयुक्तता	१९) बर्बुरान्योक्ती
८) प्रास्ताविकविलासातील शिकवण	२०) बकुलान्योक्ती
९) सिंहान्योक्ती	२१) कलभान्योक्ती
१०) कमलिन्योन्योक्ती	२२) भामिनीविलास एक मुक्तककाव्य
११) समुद्रान्योक्ती	२३) पं. जगन्नाथांची काव्यशैली
१२) आम्रान्योक्ती	२४) प्रास्ताविकविलासातील अन्योक्तींचे महत्त्व
	२५) प्रास्ताविकविलासामधील अन्योक्तीतून होणारा बोध
-